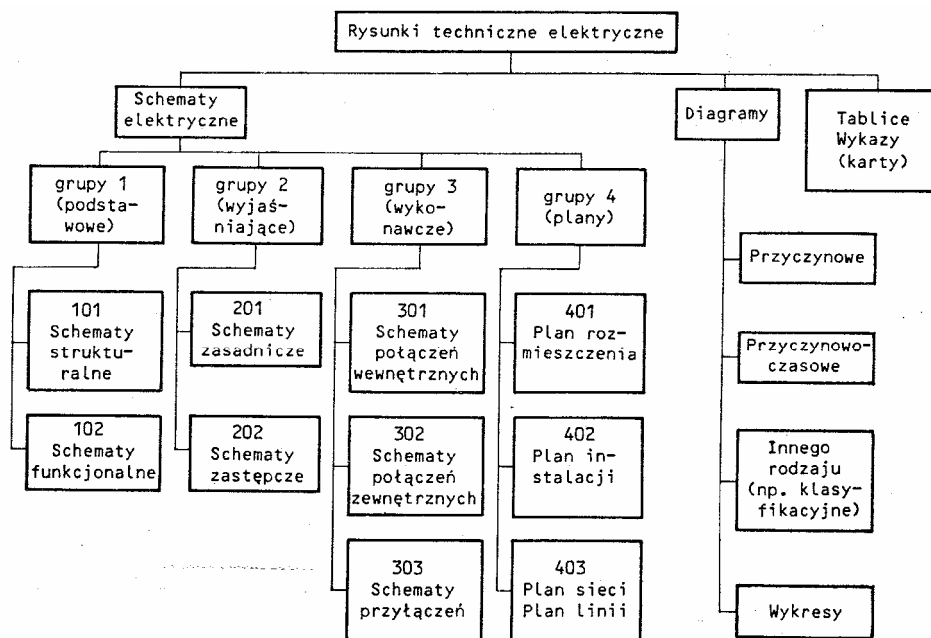

Klasyfikacja rysunku technicznego elektrycznego

Schematem elektrycznym nazywamy rysunek techniczny przedstawiający, w jaki sposób obiekt lub jego elementy funkcjonalne są współzależne i/lub połączone.

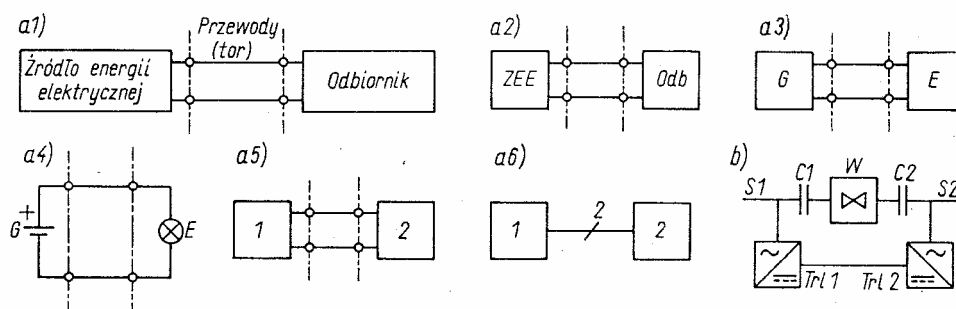

Rys. 4.1. Diagram klasyfikacyjny rysunku technicznego elektrycznego

1. Schematy podstawowe

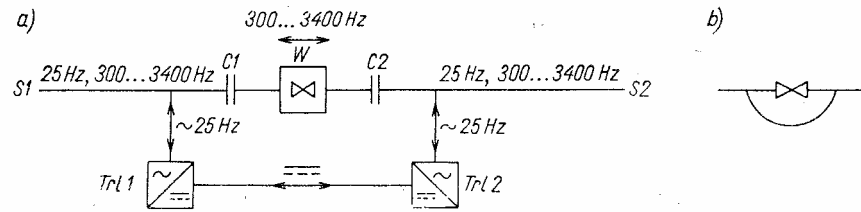
Ich zadaniem jest pokazanie obiektów lub ich najważniejszych elementów, ich zadań i wzajemnych powiązań.

Schematy strukturalne (101) powinny zawierać symbole elementów funkcjonalnych niezbędne do zrozumienia działania obiektu elektrycznego i połączeń między nimi, przy czym nie jest konieczne pokazanie wszystkich elementów i połączeń istniejących w rzeczywistości.

Rys. 4.2. Przykłady schematu strukturalnego (101): **a** najprostszego obwodu elektrycznego złożonego ze źródła energii elektrycznej, przewodów i odbiornika: **a1** z opisem słownym elementów; **a2** ze skrótowym opisem literowym elementów; **a3** z opisem oznaczeniami literowymi; **a4** z zastosowaniem symbolu graficznego baterii galwanicznej (źródła energii elektrycznej) i symbolu żarówki (odbiornika); **a5** z opisem elementami oznaczeniami cyfrowymi w przedstawieniu wieloliniowym; **a6** z opisem oznaczeniami cyfrowymi w przedstawieniu jednoliniowym; **b** wzmacniacza jednotorowego obukierunkowego telekomunikacyjnego w przedstawieniu jednoliniowym **ZEE**, **G**, **1** — źródło energii elektrycznej; **Odb**, **E**, **2** — odbiornik; **S1** — strona pierwsza; **S2** — strona druga; **C1**, **C2** — kondensatory, **W** — wzmacniak jednotorowy; **Trl1**, **Trl2** — transacje (układ obejściowy)

Schematy funkcjonalne (102) powinny zawierać symbole elementów funkcjonalnych niezbędne do zrozumienia obiektu elektrycznego i połączeń między nimi, przy czym nie jest konieczne pokazanie ich rozmieszczenia rzeczywistego, natomiast muszą pokazać przebieg procesów zachodzących w poszczególnych elementach funkcjonalnych.

Rys. 4.3. Przykład schematu funkcjonalnego (102). Wzmacniak jednotorowy z układem obejściowym: a) schemat funkcjonalny; b) symbol uproszczony wzmacniaka z układem obejściowym z rys. a, stosowany w planach sieci telekomunikacyjnych. Oznaczenia jak na rys. 4.2b.

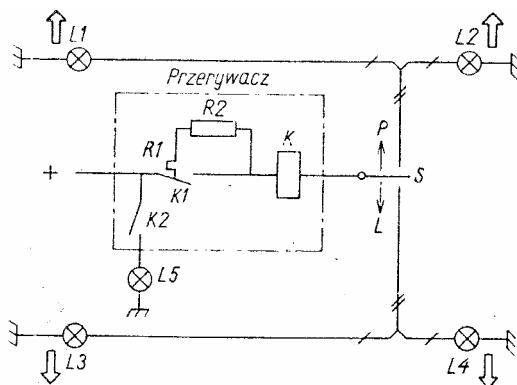
2. Schematy wyjaśniające

Ich zadaniem jest pokazanie wszystkich elementów funkcjonalnych obiektu elektrycznego, bez uwzględnienia ich rzeczywistego rozmieszczenia, lecz ze wszystkimi połączeniami między nimi oraz z podaniem punktów przyłączeń, w celu dokładnego wyjaśnienia działania i przebiegów procesów elektrycznych, z lewa na prawo i/lub z góry na dół.

Schematy zasadnicze (201) (ideowe) przedstawiają wszystkie obiekty, elementy funkcjonalne, połączenia między nimi i miejsca przyłączeń za pomocą symboli.

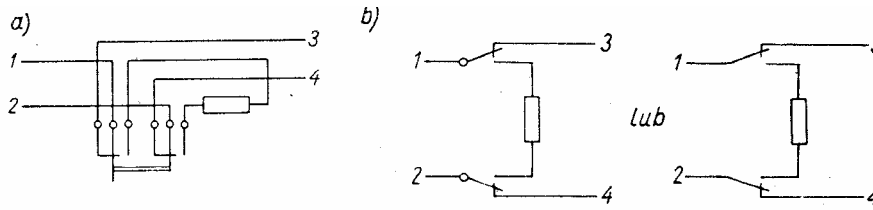
Symbole elementów funkcjonalnych można rysować w postaci:

- rozwiniętej (elementy rozmieszczone tak, aby przebieg obwodów był możliwie najprostszy i najkorzystniejszy dla ich zrozumienia)
- skupionej (części składowe urządzenia są skupione w jednym miejscu)
- półskupionej

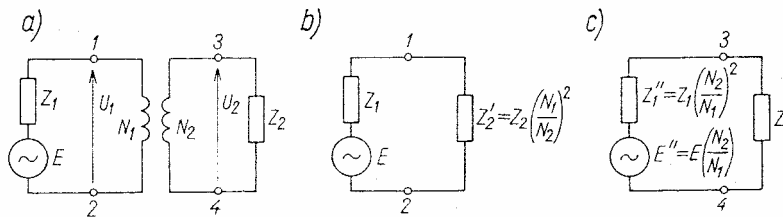
Rys. 4.4. Przykład schematu zasadniczego (201). Układ świateł kierunku jazdy pojazdu samochodowego

$L1, \dots, L4$ — żarówki kierunkowskazu (P — w prawo, L — w lewo); K — cewka wskazów; S — łącznik kierunkowskazu (P — w prawo, L — w lewo); K — cewka przekaźnika przerwywacza; $K1$ — zestyk sterowany nagrzewającym się drutem rezystancyjnym $R1$; $K2$ — zestyk załączający żarówkę kontrolną $L5$; $R2$ — rezystor ograniczający wartość prądu

Rys. 4.5. Schematy łącznika o dwóch zestykach przełącznych połączonego z rezystorem: a schemat skupiony; b schemat rozwinięty

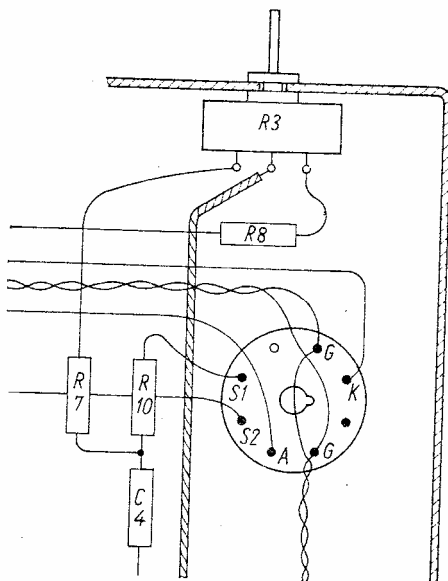
Schematy zastępcze (202) służą do przedstawiania skomplikowanych układów za pomocą równoważnych im układów prostszych, co bywa konieczne ze względu na umożliwienie obliczenia wielkości charakterystycznych układu.

Rys. 4.6. Przykład schematu zastępczego (równoważnego) (202): a schemat połączenia odbiornika poprzez transformator ze źródłem siły elektromotorycznej; b schemat zastępczy po przeniesieniu impedancji odbiornika Z_2 na stronę pierwotną transformatora; c schemat zastępczy po przeniesieniu siły elektromotorycznej E i impedancji źródła Z_1 na stronę wtórną transformatora

3. Schematy wykonawcze

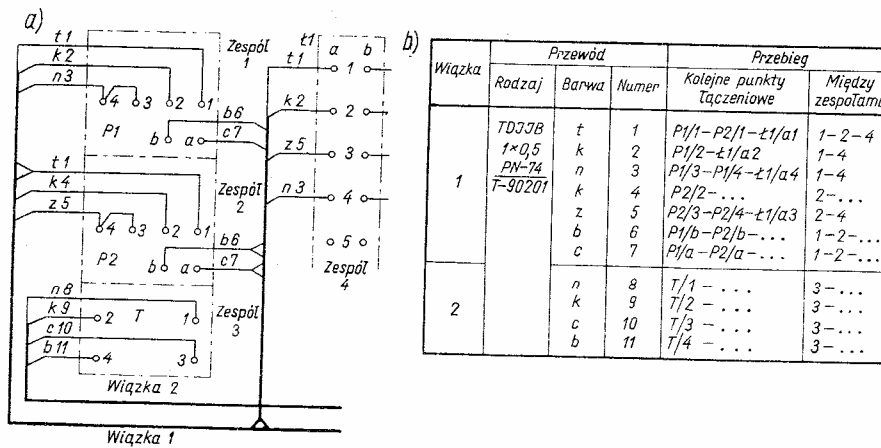
Ich zadaniem jest pokazanie połączeń elektrycznych wszystkich elementów obiektów przez przedstawienie i opisanie przewodów, wiązek, kabli, wyprowadzeń, doprowadzeń, końcówek (zacisków) złącz, przepustów itp.

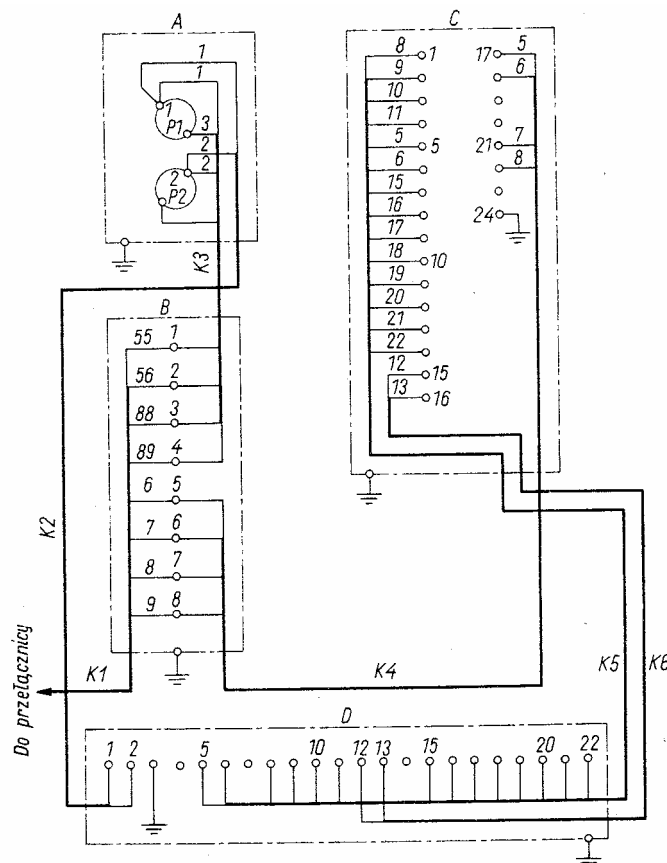
Rys. 4.7. Przykład schematu połączeń wewnętrznych (301). Fragment schematu wykonawczego (montażowego) o połączeniach swobodnych. Symbole — patrz tabl. 7.2, 7.3 i 7.4

R_3, R_7, R_8, R_{10} — rezystory; C_4 — kondensator; A — anoda; K — katoda; G — grzejnik; S_1, S_2 — siatki

Schematy połączeń wewnętrznych (301) przedstawiają wzajemne położenie wszystkich elementów funkcjonalnych oraz połączenia między nimi, przy czym zawierają one informacje dotyczące szczegółów konstrukcyjno-wykonawczych, rodzaju przewodów, ich przebiegu, miejsca ich wyprowadzeń itp.

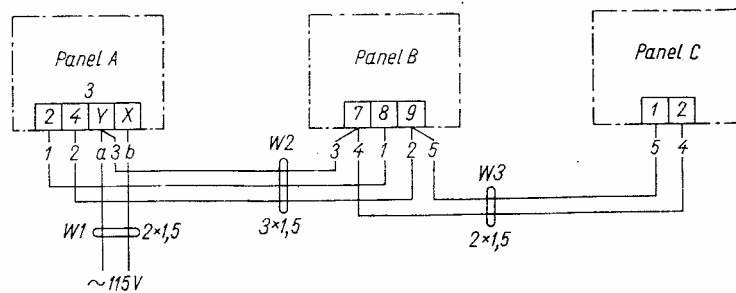
Rys. 4.8. Przykład schematu połączeń wewnętrznych (301): a fragment schematu wykonawczego (montażowego) o połączeniach sztych; b fragment wykazu wiązek, przewodów i ich przebiegu
t, k, n, z, b, c — oznaczenia literowe kodów barw przewodów — patrz tabl. 5.7

Rys. 4.9. Przykład schematu połączeń zewnętrznych (302)
A, B, C, D — zespoły łączone; K1,...,K6 — wiązki przewodów łączące zespoły

Schematy połączeń zewnętrznych (302) muszą zawierać symbole elementów funkcjonalnych oraz ich połączeń elektrycznych w miejscu zainstalowania. Ich elementy funkcjonalne są przedstawione za pomocą prostokątów, obrysów (konturów) lub symboli ogólnych.

Schematy przyłączy (303) pokazują w jaki sposób są połączone poszczególne moduły urządzenia.

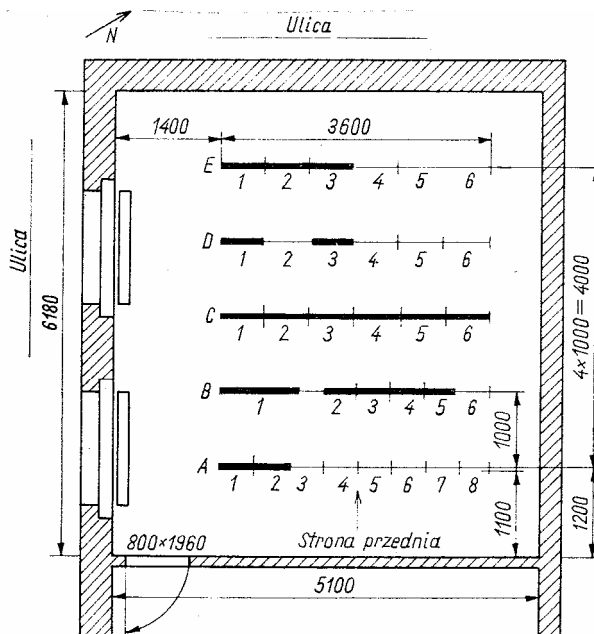

Rys. 4.10. Przykład schematu przyłączy (303) trzech paneli A, B, C
W1, W2, W3 — wiązki łączące panele

4. Plany

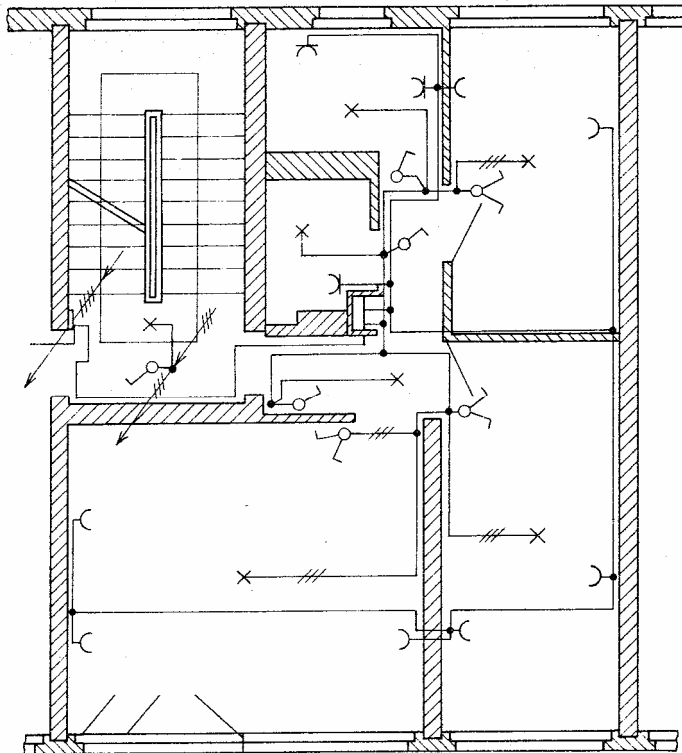
Określają położenie obiektów lub ich części składowych lub przedstawiają usytuowanie i trasy połączeń sieci instalacji elektrycznych.

Plany rozmieszczenia (401) pokazują usytuowanie obiektów elektrycznych na planie architektonicznym, geodezyjnym lub obrysie urządzenia mechanicznego.

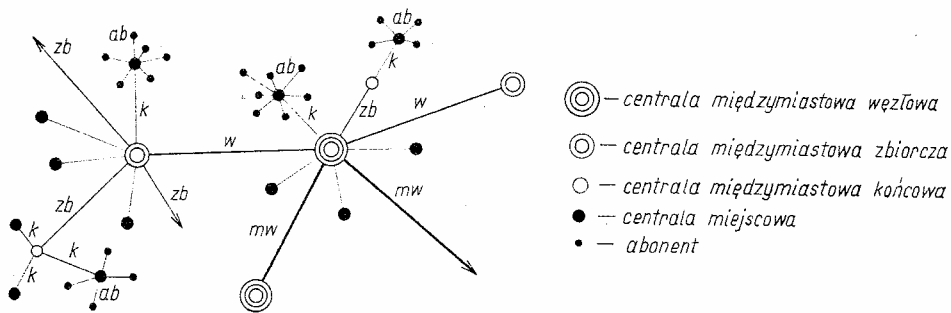
Rys. 4.11. Przykład schematu rozmieszczenia (planu lokacyjnego) (401). Sala stojakowa. Strzałka wskazuje północ (N); linia gruba — miejsce wyposażenia; linia cienka — miejsce rezerwowe; A, B, C, D, E — rzędy stojaków; 1,...,8 — numery stojaków w rzędzie

Plany instalacji (402) przedstawiają obiekty elektryczne lub ich części na tle obiektów budowlanych w postaci symboli ogólnych.

Rys. 4.12. Przykład planu instalacji wewnętrznej (402). Mieszkanie typu M4

Plany sieci i linii (403) pokazują obiekty i ich elementy oraz połączenia między nimi w postaci symboli ogólnych. W planach uproszczonych nie jest konieczne uwzględnianie rzeczywistego rozmieszczenia obiektów.

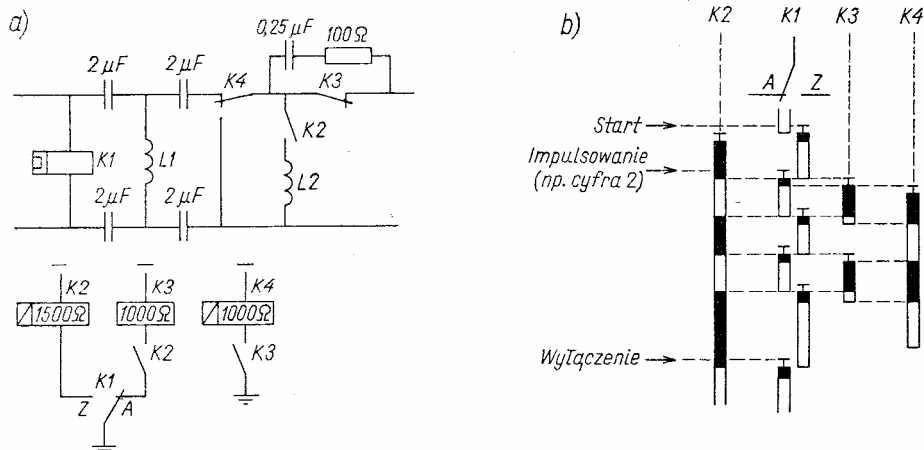

Rys. 4.13. Przykład planu sieci (403). Sieć łączy dalekosiężnych
 Łączy: mw — międzywęzłowe, w — węzłowe, zb — zbiorcze, k — końcowe,
 ab — abonenckie
 Oznaczenia literowe nieznormalizowane

5. Diagramy

Są to rysunki wyjaśniające współzależność między:

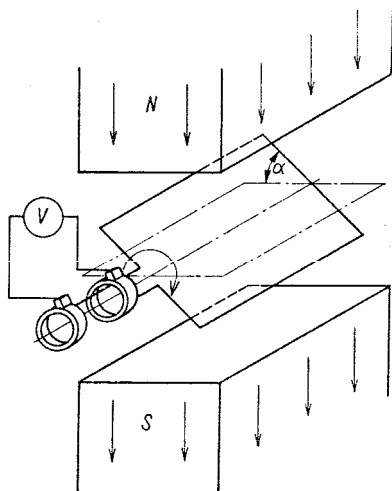
- czynnościami (przyczynowy) – obrazuje graficznie czynności uporządkowane według przyjętej zasady, np. kolejności występowania.
- czynnościami i czasem (przyczynowo-czasowy) – diagram przyczynowy z zaznaczonym czasem pracy elementów wykonujących czynności.
- czynnościami i wielkościami fizycznymi
- stanem różnych elementów
- elementami klasyfikacyjnymi (podział, „drzewo genealogiczne”)
- wykresy

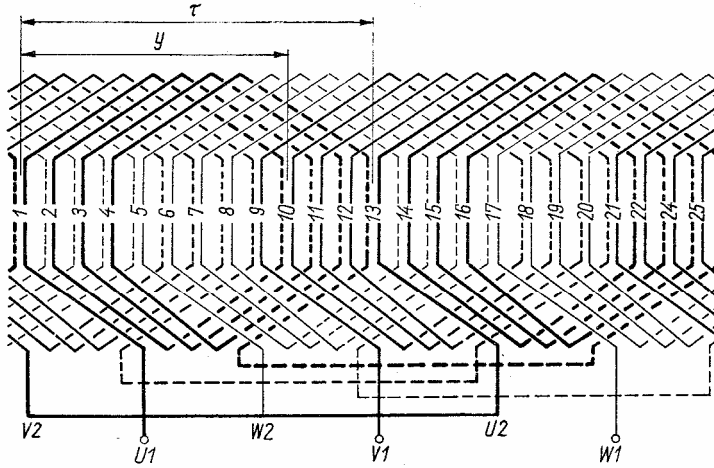
Rys. 4.14. Przykład schematu zasadniczego (201) (a) i diagramu przyczynowego (b). W symbolach przełączników podano ich rezystancję. Oznaczenie jednostki rezystancji Ω jest zwykle pomijane. K1, ..., K4 — przełączniki; Z, A — pozycje pracy styku ruchomego przełącznika K1; L1, L2 — dławiki

6. Rysunki specjalne

Stanowią połączenie rysunków maszynowych ze schematami elektrycznymi, wykorzystywane do celów dydaktycznych.

Rys. 4.15. Przykład rysunku specjalnego. Powstawanie siły elektromotorycznej w zwoju. N, S — bieguny magnesu trwałego, V — woltomierz; α — kąt odchylenia uzwojenia od poziomu

Rys. 4.16. Przykład rysunku specjalnego. Rysunek uzwojenia pętlicowego prętowego wirnika o liczbie żłobków $Z=24$, liczbie par biegunów $2p=2$, poskoku żłobkowym $y=9$, liczbie żłobków na biegun i fazę $\tau=4$
 U_1, V_1, W_1 — początki uzwojenia; U_2, V_2, W_2 — końce uzwojenia (oznaczenia uzwojeń — patrz tabl. 5.1)